

נראה שלא מחתרת לאומנית אשמה. אבל...

מי רוצה אותנו?

לחסל את החשבון — מי אשם? האם ניתן לומר: אשם רק האיש הקטן שזרק את הרימוז?

האם הוא אשם יותר מאשר האנשים רמיהמעלה, המתוחכמים ממנו, אשר הכניסו לראשו, ולראשים רבים אחרים, את הרעיונות האלה? שיצרו עולם זה של שרים ורוחות? שהפיצו סיסמות אלה של בגידה ותבוסתנות? שהמציאו את האגדה של נעיצת סכין בגב האומה? שהטילו על מחנההשלום את האחריות לקטל הבנים, כדי לגולל מעל עצמם את האחריות הנוראה לדם ולרמעות?

האם יכול משהו לקבל ברצינות את טענתם המתחסדת והנפחדת של אלה, האומרים עכשיו: לא אשמו, לא הסתנו, לא נטענו את הרעיונות האלה בראשם של אנשים פרימיטיביים ותמימים, לא התכוונו שאנשים פשוטים יסקו את המסקנות המתבקשות מסיסמותינו, כלל לא התכוונו ברצינות? ועל אחת כמה וכמה, כשמתברר כי החשוד ברצח עובר מזה זמן רב בעופרה, ההתנחלות הקיצונית הספוגה שינאה ל"שמאל" ולערכים?

הרוצח הוא שרצה. בוודאי. אך הרוצח אינו אשם לברו. הוא רק חודדהחנית של מחנה גדול, הבורח עתה מן האחריות, בסחרנות מתחסדת.

כמו אותו שור מועד, שהשמיע ככל אמצעייהתיקשורת את ההאשמה הגסה שאנשיהשלום רוצים להביא את הערכים ללב תל"אביב ולא "עלולים להביא", לא יביאו לכך ש", אלא בפירוש "רוצים להביא" — וכעבור יום, כאשר נודע על פיענוח רצחגרינצווייג, זועם על מי שטוען שדבריו עלולים להסית אנשים למעשיירצח?

אין זאת שיטה חדשה. היא היתה קיימת כבר לפני זמן רב ביישוב העברי בארץ, ובארצות רבות אחרות. מזדקק ממש לעין הרמיוז בין פרשת רצח גרינצווייג לבין פרשת רצח חיים ארלוזורוב.

נגד ארלוזורוב התנהלה בארץ מערכת פרועה של הסתה. האיש הוצג כסוכן הנאציים, כמי שמשתף פעולה עם גרול האויבים שידע עמישראל מימיו. הסכם ההעברה שחתם ארלוזורוב עם שילטונות הרייך השלישי, במגמה להעביר ארצה חלק מן הרכוש היהודי הגדול בצורת סחורות גרמניות, תואר ככרית עם השטן.

מי שהתייחס ברצינות להאשמות פרועות אלה — ובכל חברה יש כנייארם בעלי אופי קנאי ובלתימתוחכם, המוכנים להאזין לרבריהסתה — יכול היה להסיק מהן את המסקנה המתבקשת: שאדם שפל כזה, בוגד, סוכןהאויב, ראוי להוצאהלהורג, וכין כל המשתכנעים בכך, יכול להימצא אדם יחיד, או קבוצת כנייארם, שיקבלו על עצמם את השליחות הקדושה להוציא למפעל את פסקהדין.

כאשר נרצח ארלוזורוב בנסיבות מיסתוריות, התבקשה המסקנה כי המסיתים לרצח אכן קשורים לרצח.

תהיה הדיעה על ההמשך כאשר תהיה — יש להודות שמסקנה זו היתה סבירה, אם כי יתכן שהיתה נחפזת, ואסור היה להציגה כעובדה נחצת.

דוגמה אחרת היא רצח קסטנר. אחרי שהשופט קבע כי קסטנר מכר את נישמתו לשטן, ושירת ביודעין את מכונתההשמרה הנאצית, היה זה אך טבעי שמישהו — ובמיקרה זה יוצאמחותרת קנאי, שלא שוקם, בעזרת צעיר ששירת גם את השנייבית — יחליטו להרגו.

אין כל אפשרות לקבל במיקרים כאלה את הטענה השתמטנית "לא ידעתי", "לא התכוונתי", "לא ציפיתי". מי שיוצר אווירה של הסתה לרצח, אשם בעקיפין בכיצוע הרצח. מבחינה מישפטית צריכים להוכיח קשר ישיר. אך מבחינה מוסרית די בעצם עובדת ההסתה.

מי שהסית לרצח אנשיהשלום, מי שיצר את אווירת הלינץ, מי שהעלה נגדם האשמות מיפלצתיות, ביודעו שהן שקר וכוב ממתילתן ועד סופן — שותף לרצח בעקיפין. הפרטים שפורסמו על החשוד ברצח, ריקעו ומניעו, אך מאשרים זאת.

יש עוד פרט קטן, שחובה היא להזכירו בשעה זו. מייד אחרי הרצח העלתה המישטרה — בין השאר — את האפשרות שהיה זה "פיגוע חבלני" — כלומר, במילים פשוטות, שהערכים הטילו את הרימוז וגרמו להרג.

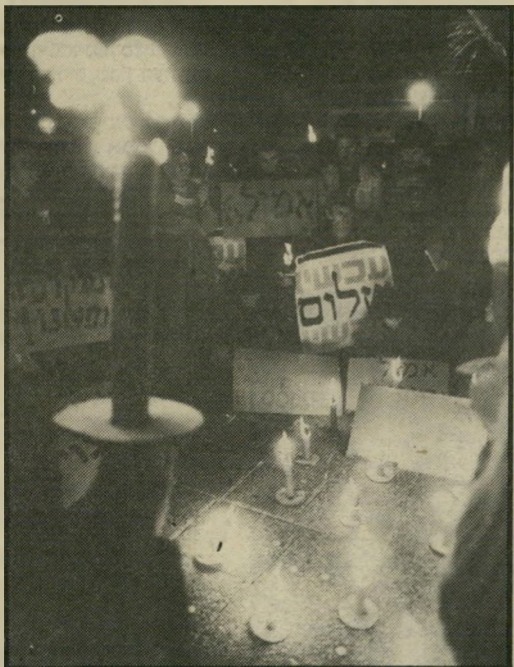
טענה זו מושמעת בפי המישטרה כמעט אחרי כל מעשהירצח סנסציוני, שאין בידיה, באותו הרגע, קצה של חוט שיובייל אל הרצח. הרב היה מופרך מן הרגע הראשון, אבסורד בעליל. אך באותו רגע של הלם ותדהמה נקלטה גם טענתכוכב זו כציבור. עכשיו, ברגע של הצלחה והישג, מותר למישטרה להכות על חטא על השימוש בשיטה נלוזה זו.

אולם אם הוכח לפי שעה שברצח גרינצווייג לא היה מעורב אף אחד מן האירגונים הידועים של אותה "תנועה" — גושיאמונים, המתנחלים למיניהם, התחיה, אנשי הרבנים משה לווינגר, חיים דרוקמן ומאיר כהנא — הרי יש להודות בכך (ועל כך) בפה מלא.

אני על כל פנים, מוכן בהחלט להצטרף להתנצלות כזאת.

אך שונה לגמרי המצב לגבי הטענה השניה: שיש שקר, סילוף או עיוות בטענה כי האווירה שנוצרה בארץ, עובר רצח גרינצווייג, אשמה ברצח עצמו.

אין ברדיעת בעולם שיוכל להכחיש זאת. אם נכון התיאור הגולמי של המישטרה, הרי החשוד ברצח היה כל-כילו מודרך עלידי האווירה. הוא מעין מוציא-לפועל פרטי של טענות הימין הקיצוני והחצייקיצוני.

עצרת ההתייחדות אחרי הרצח

כי מהי התמונה המתגבשת? הנה היסודות השונים, שחברו כאן יחד: ראשית: אדם פרימיטיבי, בעל עבר של מופרעות נפשית, שלא שירת כראוי בצ"ל, השרוי במצב מישפחתי מעורער, ושנניים מבנימישפחתו נהרגו במילחמות.

שנית: אווירה ציבורית פרועה, האשמות פראיות כלפי "השמאל" שהוא תקע סכין בגב הלוחמים, המחרפים את נפשם במילחמה; שהוא ורע דמוראליציה בקרב הצבא; שהוא בוגדני ותבוסטני, אש"פי, משרת את האויב.

שלישית: אייאל שרון, גיבורם של בני הציבור הפרימיטיבי ביותר, שהדהורת עימו מעניקה להם מידה של תחושתההשתייכות ופיצויו על רגשות הכשל והנחיתות. מלך ישראל, שנהנה אז עריין מגיבוי מלא מצד מנחם בגין, טוען כי ועדתיכחן טפלה עליו עלילותדם, שהוא נפל קורבן לקשר שקשרו נגדו הבוגדים השפלים, כחלק מן המזימה להכניע את עמישראל ולהפסידו בידי אויביו.

כל זה באווירה של משבר נפשי כללי, של ליקוי-מאורות. הרבנים אינם נאמרים בצורה ברורה וחותרת, אלא מתסזרים בעננייעשן המכסים את הארץ, יוצרים עולם של שרים ורוחות. מבעד לעשן נראות דמויות אפלות, ממושטשות, אימתניות.

לילה ובגשם צועדת הפגנה של שלום עכשיו — אותם בנירבילעל שנאמר עליהם כי נעצו סכין בגב האומה, כי נגדו כחיילים הגיבורים הלוחמים על חייהם בחזית, כי הם אשמים במזימה השחורה נגד המנהיג אפוףההילה. בנירבילעל אלה אשמים במות הלוחמים שנפלו בכלנון ובמילחמות קודמות. הם צועדים כירושלים, מלווים בקריאותהגנאי של החלכאים והנרכאים, נוערהשוליים ואנשי העולם התחתון, שהם תמיד הטרף הראשון לכל תעמולתזוועה לאומנית. כאשר אחד מהם מחליט — ככוונה תחילה או בהתקפתזעם של רגע — לשלוף רימון המצוי עימו (או שנרכש למטרה זו) כדי

פסטיבל הגרול של המישטרה סביב לכירת החשוד ברצח אמיל גרינצווייג, ערב מלאת שנה להירצחו, הסתיים.

מותר להתייחס אליו בסלחנות חייכנית. איני מאמין לרגע לכל הסיפורים על החקירה הארירה, על רבבות הנבדקים, על מאות החשודים, על פעולת המחשבים והמעבדות והמיכשור המתוחכם.

נוודאי, כל זה קיים, ומן הסתם גם הופעל. אין ספק שרבים עמלו כלי לאות. אך ברור שהפריצה המברעת לא באה כתוצאה מכל אלה. היא באה במיקרה.

המול האיר למישטרה: החשוד פיטפט, והמישטרה עלתה על עיקבותיו של מוכררימונים. איני מזלזל במזל. לגמרי לא. המזל הוא מיקרי, אך אינו הוא בא במיקרה.

מזל מישטרתי הוא תוצאה של עבודתנמלים, פריסת רשת של מודיעין. השאר הוא עניין של סכלנות. עיני אינה צרה בהגיגה שערבה לעצמה המישטרה. מותר לה לנצל את הצלחתה עד תום, אחרי שספגה בליכך הרבה התקפות ועקיצות.

אין עיני צרה גם בנסיגתם של הפוליטיקאים, ובראשם יוסף בורג בדהאלמות, יס מיניסטר, להתלבש על ההצלחה. גם זה מותר. הרי וזהי דרכם של פוליטיקאים, בכל הארצות.

לבורג היה מותר להשוויין. אפשר לפרגן לו. לא זה העיקר. חשובות המסקנות הציבוריות ממה שהתגלה.

תמונה המתגלה — עד כה — היא שאיששוליים, בעל עבר של מופרעות נפשית, ביצע ברצח של ריתחה אישית וציבורית הנקשות כחייהם של מפגינים נגד אריאל שרון. את הנשק לכך ברכים המקובלות בעולם התחתון. אם אכן זה נכון — התגובה הראשונה צריכה להיות של הקלה רכה.

כי סירוש הדבר: לא מחתרת מאורגנת ביצעה, על פי תוכנית ובכוונה תחילה, את הרצח הנתעב. קיימות עתה בארץ כמה וכמה קבוצותמחותרת יהודיות לאומניות-קנאיות, דתיות ואו חילוניות. בכך אין כל ספק.

מחתרות אלה ביצעו, בין השאר, את ההתנקשויות כחייהם של שלושת ראשיהערים בגדה המערבית. את התקפתהרצח על תלמידי המיכללה האיסלאמית בחברון, את שורת הפיגועים ככנסיות ובמיסגדים הערביים בירושלים ובשטחים הכבושים.

כל אחד מן המעשים האלה בוצע בצורה המעידה בעליל על קיומו של ארגון מחתרת, שיש לו מודיעין, אמצעי-לחימה, נוהליקונספירציה, כסף וכוח-אדם.

נוסף על כך היתה שורה של אירועים, המצביעים באותו הכיוון, אך שאינם מחייבים מיננה מחתרת כזה. למשל: שריפת השוק בחברון, רצח נערים ונערות בהפגנות ערביות (בלי כל צידוק של "הגנה עצמית"), לילותהגדולחל כערים שונות בגדה. מכאן שקיימת לפחות מחתרת מאורגנת אחת, המבצעת פיגועים, ומן הסתם מחתרות אחרות. לצידן קיימות התארגנויות חצימחותרתיות, גלויותלמחצה, ולצידן — אירגוניהחזית הגדולים יותר, שמהם נשאב כוחהאדם לאירגונים הסמויים.

כל זה ברור ומוכח, וזה מחריד בשלעצמו. אולם פרשת רצח אמיל גרינצווייג העלתה את החשש שמא הגיעו הרבנים מעבר לקורה זו.

כלומר: שלשחות מחתרת לאומנית אחת אינה מסתפקת עוד בהידועים בערכים, ועברה לבצע פיגועים גם ביהודים.

אימים בכיוון זה הושמעו מזמן, באמצעות סיסמות על הקיר (מוות לפלוגי ואלמוני), מכתביאיום ואיומים טלפוניים. אפשר היה לייחס חלק מהם למטרפים פרטיים, וחלק מהם לאירגונים היודעים לנכות, אך לא לנשוף. אחרי רצח גרינצווייג גבר החשד שעתה עוסק בזה אירגון ממש.

פיענוח תעלומת הרצח הפריך חישש זה — לפחות לפי שעה. נראה כי החשוד הוא איש פרטי, לא חבר של ארגון כלשהו.

משמע: המחותרת הלאומנית-דתית, הפוגעות בערכים, אינן פוגעות ביהודים. אין זה מקטין אף בהואיזה את הכורח המוחלט לחשוף אותן, לחסל אותן ולכלוא את חבריהן. אבל זה מרחיק אותנו מסיוט מילחמתהאחיים.

מבחינה זו, היה צדק מסוים בדבריה של גאולה כהן, שתבעה משלום עכשיו להתנצל על החשרת. התנועה הלאומית" ברצח גרינצווייג.

חשרות אלה היו מוצדקים כהחלט, לאור המצב אחרי הרצח, כאשר הכל גיששו באפלה. הם היו סבירים, נוכח ההתבטאויות שנשמעו מפי דובריה של אותה "תנועה לאומנית", על גווניה השונים.